

Duman daganda: Hakykat nirede, hakykatçı nirede?!

Category: Kitapcy, Medisina, Romanlar, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Duman daganda: Hakykat nirede, hakykatçı nirede?!

• **Hakykat nirede, hakykatçı nirede?!**

Hekimow obkomyň birinji sekretary Ataýew bilen gürleşensoň birbada göwrümi giñese-de, başynyň gowgasy ýetikdi. Birden biri özüne biwepalyk edäýjek ýaly, garaşylmaýan bir ýagdaý ara düşüp işleri bulşaýjak ýaly boldy durdy. Ol bu iki awariýa bilen bagly işleri öz islegiçe düzetmegi prokurora tabşyrypdy. Häzir ol şoña-da müňkürlik etdi. «Bilip bolanok-da, birden beýlæk böküp oturyberse nädersiň?! Olara jan ynanyp bolmaz-la. İşçilere dynç berilmän, iş wagtyndan soň isledileni üçin awariýa bolupdyr diýse, näme diýjek?! Ikinji awariýa

meßelesinde-de tersine tutsa tutup durmaly. Çaga doğrulýan öye barýany saklamaga kimiň haky bar?! Ädimme-ädim soraglap-idegläp başlasalar, ýoluň bir ujy maňa gelip direner.

Şeýle bolaýarmyka? Prokuroram çöregi ýeňsesinden iýýän-ä däldir. Raýkoma erjeſſe özüniň aman sypmajagyny gaty gowy bilýändir-le.

Ýöne şı milisiýa naçalnigi bilen raýispolkomyň başlygynda gep bar. İşden aýyrmasaň, ölenleriň garyndaşy arz eder, işi ulaldar. Olaram aýrylmajak bolub-a dyzarlar. Ýone daşyna gowuja tor gursaň, deminem alyp bilmezler. Olam prokurura bagly-da.

Hekimow ilki bilen prokurora jaň edip janyny barlap gördü. «Gül ýaly, ýaşuly. Arkaýynja bolaýyň. Ilkinji sözi maňa beriň, şoň bilen düzelýä». «Ýagşy, ýagşy».

Hekimow bu günü meýdanda geçirdi, ol şu gün aşsam boljak býuro çenli Hudaýberdi Tahyrowa hem-de milisiýa naçalnigine duşmajak bolup çalyşdy.

Ahyry, aşsam sagat on bir töwerekleri raýkomyň giňişleýin býurosy başlandy. Hekimow «Duşmana haýbat ýagşy» edip, özünü gaty arkaýyn görkezýärdi. Her sözünü pert-pert sözläp, bolan işe jandan gynanýan ýaly gepledî. Ol iki awariýanyň bolandygyny, prokuroryň baştutanlygynda ilkinji derňewiň geçirilendigini aýtdy.

– Şol awariýalaryň sebäpleri, günükärleri hakda habar bermek üçin raýon prokuroryna söz berilýär.

Prokuror gyrasyndan kagyzlar çykyşyp duran uly papkasyny açyp ýerinden turdy.

– Ýoldaşlar! Bäs adamdan ybarat düzülen komisiýa iki awariýanyň-da neneňsi sebäplere görä bolanyny jikme-jik öwrendi. Derňew netijesinde hem-de şayatlardan alınan düşündiriş hatlary esasynda şu aşakdakylar anyklandy.

Birinji. Ýoldan çykyp eňňitden agdarylan traktoryň sürüjisiniň serhoş ýagdaýalygy derňew esasynda subut edildi. – Kasym Kulyýewiç bilen Gammar bir birege bakyşyp ýene aşak garap oturdylar.- Awariýa sebäpli traktorist öldi, döwlete üç müň manada golaý zyýan ýetirildi. Kolhoz ýolbaşçylary öz işgäriniň özünü alyp barşyna berk kontrollık etmändirler.

Hekimow ýerinden turdy welin, prokuror sözünü kesdi.

– Ýoldaşlar, şu meselede neneňsi pikiriňiz bar? Ýokmy? Onda meniň teklibim bar. Kolhozda zähmet düzgün-tertibini gowşadanlygy üçin kolhoz başlygy Gammar Saparowa berk käýinç yqlan etmeli.

Hiç kimden ses çykanok.

– Başga teklip ýokmy? Ýok. Onda kimde-kim Saparowa berk käýinç yqlan etmeli diýen ýoldaşlar el götersin. – Hekimow sözünü gutarmanka goluny galdyrdy welin, beýlekilerem şobada ses berdiler. – Saklanan, garşy ýok.

Hekimow prokurora bakyp «Ikinji meselä geçiň» diýip oturdy. Gammaryň şol başyny sallap oturşy. «Hudaýa şükür, käýinç bilen goýberseler razy-la».

– Ikinji. Bi awariýa-da ýolda bolan. Göwreli aýaly alyp gelýän maşyny şäher etegindäki milisiýa posty bikanun saklapdyr. Netijede, wagtynda medisina kömegini alyp bilmedik aýal ýaş üstünden ýogalypdyr. Milisiýa işgärine jenaýat işi gozgalyp, gözenegiň aňyrsyna geçirildi. Sorag edilende ol: «Naçalnigiň buýrugy şeýle» diýdi. Kanuna garşy buýruk bereni üçin, raýon içeri işler bölümünüň naçalnigi jogapkärçilik çekmeli bolar. Şo mahal milisiýa naçalnigi zöwwé ýerinden turdy-da: «Mende günä ýok. Maňa raýispolkomyň başlygy Tahyrow şeýle tabşyryk berdi» diýip oturdy. Hekimow ykjam durmaly pursat gelenini duýup ýerinden turdy.

– Naçalnigiň aýdýany dogrumy, ýoldaş Tahyrow?

Tahyrow gaty agras turdy, sözlemän aşak bakyp durdy. Onuň neneňsi jogap berjegini bilmän ýaýdanýany mese-mälim duýlup dur. Syrygyň beýlekileriň üstünden gece-gece öz boýnundan ilýänini, bogup başlanyny, hernäçe dyzasa-da ony boýnundan aýryp taşlap bilmejegini Tahyrow häzir hiç bir gümansyz duýdy. «Ähli pohuny, ahyry, meniň depämden dökdi-ow».

Ol ysgynsyz sözledi.

– Hekim Hekimoviç, bagışlaň weli, naçalnige men görkezme beren-de bolsam siziň buýrugyňyz esasynda berdim.

– Men haçan beýle buýruk berenmişim?!

– Ýygymyň öň ýany.

– Ýalan sözleme, Hudaýberdi Tahyrowiç. Adam diýlen namart

bolmaz. Öz günäni-de mert durup boýna alarlar.

– Hekim Hekimowic, men şu ýaşda sakgalymy sallap aldaman ahyry. Siz ýatdan çykarmadyk bolsaňyz, şonda kolhoz başlyklaram bardy.

– Onda seniň huşuň gaçypdyr, ýaşuly. Sen töhmetem atyp görjegow.

– Töhmet däl.

– Töhmet atýaňyz. – Hälden bări sömeliп duran prokuror ekabyr sözledi. – Sebäbi soralan, gürrüňdeş bolnan adamlaryň hiç biri-de bu pikiri tassyklamady. Gözden geçirilen dokumentleriň, protokollaryň hiç birinde-de beýle zada duşmadyk.

– Raýkom, köplenç, dilden görkezme berýä.

– Eger siziň sözüňize ynanylsa, Hekim Hekimowic buýranda başlyklaram bardy diýdiňiz. Emma ýekeje başlygam bu pikiri tassyklamady. – Ol bir desse kagyzy ýokary gösterdi. – Ynha, olaň düşündirişleri.

– Bu näme üçin beýle bolýaka? – Tahyrow iki çetde oturan başlyklara ýalbaryjy nazaryny aylady, ol öz görevini olaryň görevine dikip, «Näme üçin beýdäýdiňiz?» diýjekdi, emma olaryň bary kellesini iki çigniniň arasynda gizleşip, aşak bakyp otyrdylar.

-Şona bizem haýran galýas. Sen, Hudaýberdi Tahyrowic, bärde at oýnatjak bolma. Ýagdaý örän çylşyrymly. Eger öz eden işiňe özüň gowy göz ýetirseň beý diýmezdiň.

Hekimow prokurora «Otur» diýen ýşarat etdi-de, özi dik durşuna oturanlara birlaý göz aylady.

– Hany, ýoldaşlar, dymışyp oturmaň. Günäkäriň kimligini gördüniz. Indi näme netijä gelmeli? (Dymışlyk) Onda şeýle: Kanuna, adamçylyga düýbünden laýyk gelmeýän görkezme berendigi sebäpli, raýispolkomyň başlygy Tahyrowa ýazmaça berk käýinç yqlan etmeli, ony raýispolkomyň başlygy wezipesinden boşatmagy ispolkoma maslahat bermeli.

Tahyrow söz aýtjak bolup ýerinden turanda Hekimow azgyryldy:

– Senden maslahat soralanok, bar zady halk çözýä. Otur.

Tahyrow çökdi.

– Hany, başga teklip ýokmy?

Dymdylar. Bu bolýan zatlara Baýrynyň içi ot aldy. Ol ýerinden turup ähli zady bolşy-bolşy ýaly aýdasy geldi. «Emma geipiňi kim diňlejek?! Goldajak kim?! Senem Tahyrowyň yz ýanyndan küle dönüp gidesiň gelýämi? Birmahallar gaty ýöntem pikir öwrüpdirin. Aslynda, özüň dürs işlejek bolsaň, senden ýokardakylaryň dürslügi zerur eken. Şonda aşakdakylaram dürslüge endik eder».

– Kim goldaýan bolsa gol götersin. – Ähli adamlar göterdi. Göz-görtele ýalňyş zat üçin gol götermegiň ejiri hernäçe agyram bolsa, özuniň ýekeliginı duýansoň, Baýry hem gol göterdi. «Özünü ýeke duýyan bu oturanlaryň arasynda başga-da kändir weli, duýup bolanok-da». Emma «Beýle zorluklara haçan badak atylarka?» diýip, özünü iýdi-çeýnedi. «Biçäre, Hudaýberdi aga-a».

Şol ýygnakda milisiýa naçalnigine-de berk partiýa käýinji berlip, ony başga bir raýona geçirmegi oblast milisiýasyndan haýış etmeli diýlen netijä geldiler.

Ýygnak tamamlananda, öñki gezeklerdäki ýaly, adamlar ala gowur bolup çykmaryda ümsüm gaçmak bilen boldular. Olaryň köpüsi bu günüki ýygnagyň gelen kararyna garşydy, öz meýliniň tersine ses bere-bere halys surnugan adamlardy. Olar ähli zat Hekimowa bagly hasaplaýardylar, sebäbi hakykatda edilýän işler şu pikire eltýärdi. Eger Hekimowyň göwnünden turmasaň, bir gezekde bolmasa, başga bir gezekde ol seni basyrylgы garymyň üstünden elter öydüp gorkýardylar.

Kasym ýygnakdan çykanda Baýry bilen gaýtdy.

- Baýry, indi hakykatyň baryny-ýogunu gördük dälmi?!
- Olara gaty degdiler-ow.
- Degmese, Hekimiň özüne taýak degjek bolup dur. Bi pyssypujurlyklaryň baş sebäpkäri özi ahyry. Ertir görseň, ýene ýollar ýapykdyr-da.
- Ol-a şeýle-le.
- Şeýle bolsa, gardaş, ykjäm dur.
- Ykjäm durjak weli, men näme edeýin?! Ýöne özüňiz ýokardan birine aýtdyryp goldasaňyz-a kem boljak däl. – Kasym bu haýşa önräkden bäri garaşyardy, bu sözleri aýtmaga Baýryny itermek üçin ol näce wagt bäri ýykgyň edýärdi, şeýle bir üsti

basyrylgы, шеýле bir aldawly gep oýnuny gurapdy ahyry. Bu sözleri eşidip, Kasym özünden minnetdar boldy. «Kasymhan! Işıň rowaçdyr, almajak galaň ýokdur. Haýdaber, haýdaber!»

Bu sözleri aýdanda Kasymyň begenjegini, şeýle haýış edilmegine onuň garaşýanyny, özünü Hekimowyň garşysyna topa salyp atasy gelýänini Baýry hem öňräkden bări güman edýärdi. Şoňa görä-de bu zatlary bilmezlige salyp, özünü Kasymyň gowün diýen adamsy edip görkezmegi bähbitli hasap etdi. «Hile hem bir batyrlykdyr ýerinde...»

– Kasym Kulyýewiç, biz her zat etmeli weli, şı doňuz pisint Hekimowdan dynmasak bolmaýa. Bi şı gidişine gitse sizem alar, meni-de. Hekimowyň ornuna her kes gelse-de, şundan ýagşy bolar.

– Her kesi getirip bolmaz. Hekimowy aýyryp bilen o wezipä öz adamsyny-da goýup biler. – Kasym bu sözleri şeýle bir ynamly aýtdy weli, onuň äheňinden hökman şeýle bolaýmaly ýaly aňyldy.

– Umuman, aljagymzy bilyäň-le. Her tanyşymyzdan bir haýış edem-de dünýä düzelyä. Ýöne entek gowy oýlanyşmaly-da.

– Nämesini oýlanyşjak, Kasym Kulyýewiç?!

Kasym jogap bermänkä, şeýle bir manyda ýylgyrdy weli, onuň bir zat aýtjak bolup aýdybilmän ýaýdanýany şobada aňyldy. Onuň gözlerinde oýnaklaýan hiläni açık görmegi başaran Baýry hem ýylgyryp dillendi.

– Muzduny dälmi?!

– Muzduny almasalar, dogany bolsa-da geçirmeýärler.

– O bellı zat-la.

– Bol gürleme, gaty ýokarydyr-how.

– Näceräkdir?

– Ýüzi tegelemeli bolarsyň.

– Wezipäni ele alamyzsoň tapyp beräýmeli bolar-da. «Hile hem bir batyrlykdyr ýerinde...»

– Olam-a bolman durmaz.

Kasym bu gürrüňi mundan artyk dowam etdiresi gelmedi, birden ýalňşyp ters söz aýdaýmaýyn diýip howatyrlandy. Giňişlikde, imisalalykda ýaňadan ölçäp-biçesi geldi, ähli şartları, ähli ýagdaylary ýaňadan saldarlasy geldi. Aýratynam, esasy soraga dogry jogap tapmaly: bardy-geldi birinjilige eltip oturtsa,

Baýry onuň aýdanyny edip işlärmi ýa-da hyzzyn urup
gidiberermi?

Ynha, soraglaryň soragy.

Kasym bolsa özüni müň bir soraga ýesir berýärdi. Romanlar